

For edruskap. For snus.

Som 45 år gammel og halvstudert kunstnerrover vet hun ennå ikke hva hun skal bli når hun blir stor. I mellomtiden river den tidligere aksjemekleren seg i håret over alkoholindustriens stadig stigende kurs.

Tekst og foto: MONICA BJERMELAND

Anne-Karin Kolstad er blant de idretten reddet ut av alkoholens klør. Modig som få; inneholder av kun én frykt:

– Jeg måtte ta tre valium for å klare å fly til New York i 1988 og husker ingenting fra overfarten. Men maratonen ble en kjempeopplevelse! Å gå sammen med Grete Waitz i gatene i New York på den tiden var utrolig spesielt: Hun var enorm der borte! Og likevel uten nykker. Jeg startet forresten løpet i gruppe med Waitz. På det tidspunktet høytalerne fortalte at hun var i mål hadde jeg fortsatt ti kilometer igjen. Jeg har ubeskrivelig stor respekt for maratonløpere, sier idrettstalentet som selv har løpt 800-meteren på imponerende 2,08.

Sikter høyt

Actis-sjefen ler så det skraller over en historie om den nye vaskemaskinen sin (klærne lukter såå godt nå), mens hun iherdig putter en porsjon snus i overleppen, noe datteren på 15 og et halvt jobber like hardt for å få henne til å slutte med.

– Dagfinn Høybråten klarte det ikke, så hun kjemper en umulig kamp, stakkar. Jeg har snuset i 30 år. Vi kunne jo ikke røyke vi som var i idretten, forklarer lederen for avholdsfolket i Norge.

Ikke rart hun fikk flyskrekk forresten: Dama har Lillestrøms Tom Lund som sin høyeste helt. Etter et flyskrekkekurs og en tur til OL i Sydney ble hun imidlertid kurert. I dag flyr hun dit hun vil, uten valium. Til Molde for eksempel. Årets Actis-landsmøte gikk nemlig av

stabelen i Rosenes by – tilfeldigvis den septemberhelgen MFK møtte Lillestrøm.

– Helt tilfeldig?

– Ja, helt!

En annen sak som ikke var tilfeldig ved nevnte landsmøte, var lanseringen av arbeidsheftet *Verktøy for velferd*, en alkoholpolitisk verktøykasse som inneholder kunnskap, råd og vink til alkoholpolitisk arbeid – lokalt så vel som nasjonalt. Rusfeltets samarbeidsorgan håper med dette å skulle lære alle Norges folkevalgte å drive god alkoholpolitikk. Samtlige norske politikere, over 12 000 i tallet, vil derfor motta verktøykassen i løpet av høsten.

– Grunnen til at nordmenn drikker stadig mer er jo kommunenes manglende forvaltning av alkoholloven, hevder Anne-Karin.

Verktøy for velferd skal kurere denne sykdommen. I forbindelse med heftet ble også «Dokumentasjonstjenesten» lansert, en elektronisk kunnskapsbase som presenterer forskningsbaserte data om rusproblemer. Om ikke dette var nok, så debuterte i tillegg informasjonsbladet *Rusfeltet* i september, et gratisblad signert Actis som dumper ned i en postkasse nær deg hver gang de har noe viktig å melde.

– En erstatning for Folket?

– Nei, slett ikke, det kan ikke erstattes. Vi sørger ennå over tapet av Folket.

Med eller uten Folket: Actis snakker ikke totalavhold, men måtehold. Totalavholdet hører fortiden og forgjengeren Avholdsfolkets Landsforbund til. Målet i dag er å komme den overdrevne alkoholbruken til livs.

– Når blir dere fornøyde, da, ved tre liter, en halvering av dagens forbruk?

– (Latter!) Nei, dersom vi kan klare å bremse forbruket, så synes jeg det er bra nok. Og så må vi endre alkoholkulturen; måten vi drikker på.

– Hvordan selge inn et så usexy budskap som edruskap?

– Det er vanskelig, innrømmer hun.

Den tidligere kunststudinen leter etter svaret et sted oppe i luften til høyre for seg.

– Kanskje klarer vi det ved å rette fokus mot at vi påvirker andre enn oss selv når vi drikker for mye?

– Appellere til folks dårlige samvittighet, med andre ord?

– Heller til folks omsorgsfølelse. Jeg tror fortsatt på solidaritet. Heldigvis er det slik at de fleste av oss ikke drikker alkohol hver dag.

Mester i manipulering

2003 var året da adoptivjenta fra Stovner (hun kommer «opprinnelig fra Sykehuset i Sarpsborg») ble hanket inn fra Friidrettsforbundet for å revolusjonere avholdsfolkets omdømme og popularisere måteholdstanken. En alkoholnyttende kvinne på toppen av en mannsdominert avholdsorganisasjon burde bety trøbbel, selv for en rutinert organisasjonsbygger som henne selv, men den gang ei.

– Organisasjonen var veldig motivert for endring, så jobben har vært en lek hittil. Det som har overrasket meg mest, er faktisk de som befinner seg i behandlingsdelen av rusfeltet: De provoseres av at jeg ikke er avholdskvinne. Avholdsfolket selv aksepterer at jeg drikker.

Ikke for det, Anne-Karin måtte ta et skikkelig oppgjør med seg selv da hun tok jobben, men kom frem til at det ikke var aktuelt å slutte å drikke.

– Ubevisst drikker jeg likevel mye mindre enn jeg gjorde tidligere. Og jeg drikker meg aldri full.

Om hun svelger en sup vin i ny og

ne, så har generalsekretæren hittil sluppet å svelge kameler.

– Selv om Actis representerer 25 ulike organisasjoner, hver og én med en sterk «personlighet», eksisterer knapt uenighet. Ingen felles saker har vært så kontroversielle at de har endt i konflikt, hevder hun.

– Vet du hvem jeg ansatte i går forresten?

Slik manøvrer bare et drevent mediemenneske.

– Hans Olav Fekjær! Han skal jobbe hos oss én dag i uken. Tenk så mye jeg kommer til å lære av ham!

Dyktige kolleger og en viktig samfunnsak var det som i utgangspunktet drev henne til Actis. De samme elementene motiverer henne fortsatt daglig.

– I tillegg er jeg nok idealist, noe jeg vel må være for å jobbe for en slik sak. Men å kunne stå rakrygget i jobben er utrolig motiverende! Jeg kunne aldri vært politiker, tenk på alle kompromissene de må inngå.

Anne-Karin jobber likevel mer enn gjerne mot politikere, da aller helst mot Jan Böhler (A), «Norges eneste gjenlevende politiske idealist». Politisk påvirkning er organisasjonens viktigste oppgave.

– Lobbying er heldigvis ganske enkelt i Norge. Åpenheten er unik i internasjonal sammenheng. Vi kan bare valse rett inn på Stortinget og snakke med politikerne. Både britiske og andre internasjonale samarbeidspartnere blir store i øyene når vi forteller dette.

– *Hvordan foregår dette arbeidet helt konkret?*

– Noen ganger jobber vi med høringer til pågående saker. Da går vi direkte til komiteen som har saken og prøver å påvirke. Andre ganger jobber vi for å få politikere til å stille spørsmål i spørretimen. Og kontinuerlig stiller vi kunnskapen og dokumentasjonen vår til rådighet for politikere i nettverket vårt.

Politikere etterspør for eksempel ofte hvordan i all verden prioriteringene bør

SOM EN FOSS: Ingen skraverer som Anne-Karin, men hun påstår selv at hun holder mye kjeft på privaten. – For da ser jeg på TV. Eller leser. Jeg leser masse! Nå har jeg nylig lest alt av Anne B. Ragde, hun er kjempefin, og så har jeg falt veldig for Jo Nesbø. Men Unni Lindell klarer jeg ikke. Sikkert fordi hun virker så liberal.

gjøres på rusfeltet. Anne-Karin vet råd:

– Den aller viktigste jobben er å forebygge, først og fremst ved hjelp av høye priser og begrenset tilgjengelighet. Og så må vi fore kontroll. Dernest kommer oppfølging av behandling og, ikke minst, rehabilitering. Her må vi prioritere de rusfrie alternativene. Legemiddelassistert rehabilitering er et viktig supplement, men kan ikke få lov til å bli førstevalget. Til sist må vi sørge for å beholde den restriktive ruspolitikken vi har – for den fungerer, proklamerer hun med støttemme.

– En politiker sa en gang til meg: «Dere får egentlig penger av oss for å påvirke oss». Han har rett, og det er jammen ikke så verst!

Hva med Brustad?

Til og med på EU-nivå har Actis klart å sno seg inn:

– Det er helt fantastisk! Akkurat nå har vi direkte tilgang til EU-kommisjonens møter, på vegne av Eurocare, og derved en reell mulighet for påvirkning. I disse dager mobiliserer både alkoholindustrien og avholdsorganisasjonene knallhardt rundt arbeidet med den kommende WHO-resolusjonen om alkohol.

Kampen er allerede het. Til våren får vi vite hvem som trakk det lengste strået.

– Rart å ha begge perspektivene i grunn: Her hjemme strever vi med å holde på de ruspolitiske tiltakene vi har hatt og som har fungert. Internasjonalt jobber partnerne våre med å innføre den norske modellen.

– Heldigvis gir lobbyarbeidet resultater. Vi får påvirket, selv våre motstandere: I sommer fikk vi endelig hull på spilleautomatsaken. Dette er en sak jeg

har kjempet for siden jeg jobbet i Friidrettsforbundet. Og jeg skal love deg at du ikke ble populær av å jobbe for å fjerne spilleautomater innenfor en frivillig organisasjon på 90-tallet.

– *Hvorfor kan ikke Actis overlate folk til å ta og stå for egne valg?*

– Noen saker må vi regulere. Når det gjelder alkoholbruk, så vet vi at cirka 80 prosent har et uproblematisk forhold til det. Spilling, derimot, har 80 prosent et *problematisk* forhold til, og da har samfunnet et ansvar for å trå til.

Selv om kontakten med det norske politiske miljøet er tett og aksjemekleren fra 80-tallet ikke har noe å utsette på kursutviklingen innenfor helsebransjen generelt, så har Anne-Karin ennå til gode å få en prat med «alkoholstatsråden», helseminister Sylvia Brustad (A).

– Vi har en statsråd som siden dag én har lovet rusfeltet en opptrappingsplan, men som ennå ikke har møtt aktører på feltet! Flere av oss har prøvd, men hun svarer bare med å sende statssekretæren. Wegard Harsvik er flink og kunnskapsrik han altså, men prioriteringen er betenkelig. Særlig for en regjering som hevder å skulle jobbe aktivt for en restriktiv alkoholpolitikk.

– Hva Brustad selv mener, forblir med andre ord et mysterium. Alt vi ser er hva hun gjør, og det er ikke lovende: På ett år har hun økt taxfreekvoten, vurderer å innføre taxfreealg på tog og foreslått en dobling av Vinmonopolutsalg.

Justisminister Knut Storberget har imidlertid klart å imponere generalsekretæren. Ikke så rart kanskje, gammel Juvente-leder og avholdsmann som han er.

– Storberget er den eneste i regjeringen som har bemerket seg på rusfeltet. Og godt er det: Politiet er en av våre viktigste alliansepartnere.

Yes! Statsbudsjettet!

Arne Johannessen er derfor et viktig navn for Anne-Karin. Hun er faktisk så heldig å ha god kontakt med to av dem

– én nettopp fra politiet, en annen fra legeforeningen. Actis' to viktigste alliansepartnere i samme «bekledning» der altså.

– Begge disse gruppene kjenner konsekvensene av alkoholforbruket på kroppen. De må vi derfor både lytte til og påvirke gjennom.

Tre år og 20 kilo er gått siden organisasjonsorakelet overtok styringen i Actis. Astma og derved mindre trening er forklaringen på vektøkningen: Joggeturene ble erstattet med legebesøk. Slik har Anne-Karin fått anledning til å reflektere over spesielt én mangel ved legene:

– Ingen spør meg om alkoholvanene mine! Og det selv om de vet at kvinner på min alder drikker dobbelt så mye som mødrene våre gjorde, og at dette garantert vil få helsemessige konsekvenser i årene som kommer. Også forskningen overser denne faren.

– *Men hva kan legen gjøre?*

– Tørre å spørre. Og til det trenger hun mer både av tid og kunnskap. Legen har ti minutter til rådighet, og på den tiden skal hun gjøre ganske mye. Dessuten utfordres også legene av folks generelle mangel på aksept for at alkohol er en større helsetrussel enn vi ønsker å tro. Drikkevanene våre er fortsatt tabu: Vi tar det personlig. Dermed blir budskapet om måtehold vanskelig å bære frem, både for oss, legene og politiet.

– Nå har heldigvis Legeforeningen tatt tak i dette. Bevisstgjøringen de nå setter i gang er helt praktfull!

– *Vinterens viktigste ruspolitiske sak?*

– Nei, det er opptrappingsplanen. Uten tvil. Og den gleder jeg meg til å bryne meg på! Vennene mine kaller meg nerd hver høst. Å få fordype seg i statsbudsjettforslaget er den morsomste delen av denne jobben! stråler Anne-Karin.

– I tillegg blir Vinmonopolsaken viktig i tiden som kommer, men den tror jeg vil falle på sin egen urimelighet: Det er ikke økonomisk grunnlag for å drive over 400 utsalg i Norge. Oppå alt må

vi slite med Høyres idiotiske forslag om 24-timers servering av øl.

Øynene triller nesten ut av hodet på henne nå. Det er tid for en ny porsjon snus.

Tre om Anne-Karin:

Kari-Anne, datter, antisnusaktivist:

Mamma er ganske nysgjerrig. Hun er målbevisst, utadvendt og omsorgsfull. Jeg digger personligheten hennes; hun kan være både morsom og gal. Og hun tør å være seg selv. Det mest irriterende med henne er at hun kan være litt streng, men det er bare fordi hun bryr seg om meg. Hvis mamma var et dyr ville hun vært en gorilla.

Anders Ulstein, kollega, politisk rådgiver i Actis:

Anne-Karin gjør krav på oppmerksomhet. Hun har en naturlig autoritet, mye energi og en egen evne til å forenkle kompliserte saker, noe som slår gjennom både i mediene og på Stortinget. Actis sitter jo litt i glassbur: Vi repeterer oss selv og sliter med å bryte forestillingsbarrierer. Anne-Karin mestrer heldigvis kunsten å ta tak i en gammel sak, løfte den frem som om den aldri skulle vært fremmet før og slik tilføye den noe nytt.

Harald T. Nesvik (Frp), meningsmotstander, leder i Helse- og omsorgskomiteen

Anne-Karin Kolstad fremstår for meg som en meget engasjert og kunnskapsrik person som brenner for det hun holder på med. Selv om jeg på langt nær er enig i alt som hun «bringer til torgs» så vet jeg likevel at det er grunn til å lytte når hun har noe på hjertet. Hun fremstår også som ryddig og konkret, noe som er svært viktig dersom du skal få gehør for dine meninger.